

FIGYELŐ

Szépirodalom

BÁNKI ÉVA:

Aranyhímzés

Egy Gellért-legenda

Megtévesztő, már-már zavarba ejtő az az álarc, amit Bánki Éva új kötete visel. Rendkívül egyszerű maszk ez, egyetlen kézmozdulattal megszabadulhatunk tőle: egyértelmű ugyanis, hogy nem klasszikus értelemben vett történelmi regényt tartunk a kezünkben. A történeti keret laza szövevényként öleli körül a cselekményt, kár volna ezért, ha olvasatunkban csupán egzakt történetiséget keresnénk.

Az arc az álca mögött ugyanis sokkal több színben pompázik; kétely és valóság csillan meg a tekintetben, mind-mind olyan tényező, mely történelemtől, korabeli politikától, játszi intrikától független, azonban őszintén és kímélet nélkül emberi.

A történet hőse Anasztáz püspök, azaz Sebe, aki Gellért tanítványa volt, s azért érkezik kíséretével a távoli Velencébe, hogy felderítse a vértanú püspök előéletét, és ezzel

Gellért szentté avatása kezdetét vehesse. A vízen úszó város sajátos atmoszférája, egzotikus jellege tökéletes helyszín, ahol az intrika, a misztikum, a szikrázó-tükröződő napfény, a gomolygó köd ideális táptalajt nyújt mind a meghökkentő cselekményszálaknak, mind pedig Sebe elmékedésének.

A regény cselekménye folyamatosan pereg, hol egy újabb legenda-kezdemény tűnik fel, hol egy gyilkosság, a jelen eseményeit pedig gyakran töri meg egy-egy epizódszerű emlékfoszlány Magyarország történetéből.

A leginkább kiemelendő mégis a történet „filozófiája”. Sebe korszakhatáron él, a pogányok korába született, s most agg püspökként kutat. Két világ határán táncol, egyensúlyoz – óhatatlanul alkalmazkodik. Papi mivolta kétségbevonhatatlan, mégis teljesen magától értetődő számára, ha emlékei, természetes reakciói között felbukkan egy-egy hajdani pogány mivoltára tett „utalás”, emlékfoszlány.

Sebe gondolkodó, kételkedő ember, aki az igazságot keresi, s jó ideig

hisz is valamiféle relevanciában, melynek nyomára bukkanva megtalálhatja a megoldást. A szellemi és emlékezésbeli relativitás azonban állandóan megmutatkozik előtte, elültetve benne a kételyt. Megannyi történet, hiteles beszámoló, dokumentum és tanúvallomás jár örült táncot a magányában őrlődő, állandóan reflektálni és tudni vágyó elme előtt, ezért végső következtetése az igazság relativitásának felismeréséhez juttatja el. Az emlék, amely már néhány év múltán megcsalja az emlékezőt, miként lehet hiteles akkor, ha generációkon ível át?

A történetek, az elbeszélte tanúbizonyságok relativitását hangsúlyozza a meggyilkolt aranyhímző megmetszőlő szellemalakja is, aki saját életének hamisságait suttogja Sebe fülébe, visszafoghatatlanul és ellenőrizhetetlenül. A regény végkifejletében az öreg püspök is létrehozza a maga Gellért-legendáját, úgy szöve meséjét, ahogy az aranyhímző szötte-alakíttatta a finom kelméket. Mesékből és különös dokumentumokból alkot, annak biztos tudatában, hogy minden beszámolóban megbújhat az igazság szikrája. Gondosan beleszó hát mindent, mit látott, hallott és olvasott, mintegy – saját végkövetkeztetésében – az igazságok foglalatát létrehozva ezzel.

A szöveg gondolatisága nem vész el a krimiszzerű jelenetek és a nyomozások történetének hálójában. Bánki Éva kiváló arányérzékkel

bír: a narrátor áradó meséje és a főhős elmélkedése egyensúlyban van, váltakozásuk adja a könyv sajátos ritmikáját. A Sebé kalauzoló ifjú Morosinót a fiatalember aktuális hangulatát érzékeltető jelzőkkel lépteti a színre, bár ezek kiemelése eltúlzott, néhol zavaróan megtörik a szöveget.

A fejezetekben fel-felbukkan a halál – a saját halál rilkei és heideggeri fogalma –, e téma azonban sajnos nem teljesedik ki a történetben, csupán homályos, érintőleges utalások kódébe vész.

Misztikum, egymásba játszó tükröképek, emlékek, hamisságok és igazságok, igéző hangulat, dilemmák és viszonyítások tömkelege, valamint áradó, megállíthatatlan történetek ezerszín árnyalata fogadja az olvasót a történelmi téma álarca mögött, amit valóban érdemes lerántani, hogy elveszhessünk a valóság relativitásának világában.

GÁSZ BOGLÁRKA

*(Magvető Kiadó, Budapest, 2005,
182 oldal, 2290 Ft)*

GRECSÓ KRISZTIÁN:

Isten hozott!

„Talán újra telik azokon a képeken az idő, a háttérből kiröppen a gácsér, a hosszúlépés langyos lesz és döglött, nő a gaz, mint halottnak a bajsa.”